

Тема: Річард Бах. «Чайка Джонатан Лівінгстон». Сюжет твору як філософська метафора людського буття

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання і розуміння філософського змісту повісті «Чайка Джонатан Лівінгстон», особливостей її сюжету; уміння стисло переказувати художній твір, відповідати на питання до тексту / медіатексту, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях твору, пояснити метафоричний зміст твору; уміння висловлювати судження про своєрідність зображення людського буття в книзі;

ключових: уміння визначати головну і другорядну інформацію, співвідносити зміст і контекст тексту; уміння працювати з елементами тексту, добирати доречні мовні засоби, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення, створювати власний текст / медіапродукт на основі прочитаного матеріалу.

Обладнання: підручники, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Робота з епіграфом до розділу.

- Як ви розумієте вислови «шукати себе», «людина високого польоту»?
 - Кого з літературних героїв ви б назвали «людиною високого польоту»? Чому?
 - Яку висоту для себе обираєте ви? Що вам дає сили для здійснення мрій?
- Вільний потік асоціацій:* життя, майбутнє, мрія.

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Мотиваційна бесіда. Життя – це рух. Важливо зрозуміти: рух до чого? Загальновідоме жартівливе (але із серйозним змістом) питання: живемо для того, щоб їсти, чи їмо для того, щоб жити? Людство завжди намагалося розгадати сенс буття, осмислити своє призначення на Землі, вибір життєвого шляху. У багатьох творах мистецтва це відображено. Ви можете пригадати і назвати два-три з них?

Звичайно героями таких творів є люди. І ми знаємо не так багато головних героїв-тварин із непересічними здібностями (наприклад, Лобо), та усі вони змальовані в традиціях анімалістичної літератури. Але нас чекає знайомство з героєм-птахом, і це не твір про природу. Цей персонаж – чайка Джонатан Лівінгстон (або мартин Джонатан Лівінгстон, за іншим перекладом). Це дивно чи нормально, що пташка має ім'я? Не кличку, а саме ім'я, мов людина. На що це натякає? Може це історія не про пташину зграю, а про особистість і загал, суспільство? Це як історія Мауглі – не про вовчу зграю, а про людську зграю, про закони цієї зграї. А може, це історія про те, що кожен із нас рушив у свій політ, шукає свій погляд, свої знання і своє місце у світі?

Поетична хвилинка. Вірш Ліни Костенко.

На світі можна жити без еталонів,
по-різному дивитися на світ:
широкими очима, з-під долоні,
крізь пальці,
у квартиру,

з-за воріт.

Від цього світ не зміниться нітрохи,
А все залежить від людських зіниць:
В широких відіб'ється вся епоха –
У звужених – збіговисько дрібниць.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Відеопрезентація життя і творчості Р. Баха від А. Химинець.

https://drive.google.com/file/d/17R-84vyfl5MEFgGvHu0Y4w_lx_x_bJxS/view?usp=drive_link

Робота з підручником.

Група 1. Опрацювання статті «Річард Бах про роботу над книгою» (с. 71–72).

Група 2. Опрацювання статті «Філософська метафора людського буття» (с. 72–73).

Обмін отриманими знаннями. Створення запитань для уточнення інформації.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Словникова робота. Сенс життя – це пояснення собі й іншим, для чого ти живеш. Сенс життя кожної людини унікальний і неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна у виборі сенсу і в його реалізації. Але кожна людина відповідає за вірно знайдений і реалізований сенс свого життя через ті життєві ситуації, що в них вона потрапляє.

Актуалізація знань з теорії літератури.

Метафора – перенесення властивостей одних предметів на інші за принципом подібності або схожості ознак.

Алегорія – іносказання, що ґрунтується на внутрішньому порівнянні певного явища з іншим, при якому узагальнене поняття розкривається через конкретні образи.

Філософський твір – твір, де в образах виражені морально-етичні ідеї, авторські погляди на життя.

Бесіда про первинне сприйняття твору.

– Якою присвятою починається твір Річарда Баха? Як ви зрозуміли цю присвяту?

– Яке враження на вас в цілому справила повість-притча? Що сподобалося, а що здалося незрозумілим і дивним? Що б ви хотіли уточнити, в'яснити для себе?

– На ваш погляд, яким є життя зграї чайок із повісті в контексті вірша Л. Костенко: широким простором чи збіговиськом дрібниць?

Вирішення проблемних питань. Чому автор обрав саме чайку (мартину), а не іншого птаха, для створення алегоричного образу? Який варіант перекладу (англ. Jonathan Livingston Seagull) вам здається вдалішим (чайка чи мартин), чому? Що дає в контексті української культури сприйняття героя саме як чайки? Які асоціації викликає у вас образ чайки?

Довідка. **Чайка** – рід птахів родини сивкові, що включає вісім видів птахів. Чайки живуть найчастіше на відкритому просторі: на берегах озер, річок і в болотистих місцевостях. Часто їх можна зустріти і на оброблених землях. **Мартин** – рід птахів родини мартинових, що мешкають як на морських просторах, так і на внутрішніх водоймищах. З погляду біологічної науки назва «чайка» розповсюджується лише на птахів роду Vanellus, мартин відноситься до роду Larus. Але в українській розмовній мові слово «чайка»

вживається до багатьох коловодних птахів ряду сивкоподібних, особливо мартинів. (За: Чайка. Мартин // Словник української мови: в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.)

Робота з текстом.

Відтворення сюжетного ланцюжка (учнями, які прочитали повість).

Аналіз сюжету. Евристична бесіда.

- Де відбуваються події? Яких персонажів описує Р. Бах?
- Охарактеризуйте світ Зграї чайок? За якими правилами, законами вони живуть?
- Чим відрізняється Джонатан від інших чайок?
- Чому Джонатан не хотів бути таким, як всі, незважаючи на осуд, пішов наперекір Зграї?
- Чи розуміли батьки прагнення свого сина? Зачитайте, як вони це сприймали, які поради йому давали? Це було засудження чи бажання добра своїй дитині?
- Чого прагнув герой, чого шукав у польоті? Чи вдавалися йому ці спроби?
- Про яку швидкість йде мова: швидкість пересування, чи йдеться про щось інше? (Швидкість польоту – це метафора духовного росту, вміння розуміти життя.)
- Яка філософська думка метафорично виражена автором в образі-символі польоту?
- Як бажання літати змінило життя Джонатана, його стосунки з батьками і Зграєю?
- Чому Джонатана викликали на Велику Раду і запросили в коло? Що оголосили?
- Як змінилося життя Джонатана, коли він став Вигнанцем?
- Поясніть метафоричне закінчення першої частини повісті.

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Розгадування кросворда «Річард Бах» (робочий аркуш або інтерактивна вправа):

<https://learningapps.org/display?v=p4iyq0u0t24>

Інтерактивна вправа. Сюжет «Чайка Джонатан Лівінгстон»: упорядкування:

<https://learningapps.org/display?v=pc6gyro2t20>

Розвиток критичного мислення. Робота в зошитах / із робочим аркушем.

Заповнення «таблиці Елвермана» (по варіантах та обмін результатами). Завдання: дібрати рівну кількість аргументів та контраргументів.

ТАК	Салліван вважає земних чайок недостойними того, щоб до них повертались	НІ
-----	--	----

ТАК	Джонатан вважає, що потрібно повернутися, бо це і є проявом справжньої Любові	НІ
-----	---	----

ТАК	Чи варто дарувати знання істини тим, хто тебе називає дияволом і злим генієм?	НІ
-----	---	----

ТАК	Чи варто прагнути досконалості, якщо тебе чекає нерозуміння, самотність, вигнання?	НІ
-----	--	----

VI. Підбиття підсумків

Бесіда за змістом уроку.

- Чим вам запам'ятався Р. Бах як особистість та митець?
- У чому полягає автобіографічний характер творів Р. Баха?
- Поясніть метафоричний зміст історії чайки Джонатана і його Зграї.
- Які два світи людського життя відображені в повісті про чайку?
- Як ви думаєте, які філософські моменти містить твір?

Приєм «Моя валіза». Що я взяв у свою валізу чи свій наплічник, познайомившись із Річардом Бахом і його повістю?

Працюємо вдома

1. Складіть усний портрет письменника (цікаві факти), спираючись на матеріал підручника та додаткові матеріали з інших джерел.
2. Перечитайте повість «Чайка Джонатан Лівінгстон» і дайте заголовки кожній із трьох її частин.